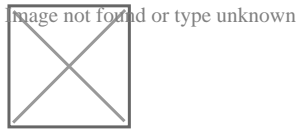

Κόλιντα Μπάμπου - Σούρουβα Μπάμπου: Πώς γιορτάζουν τα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά οι Ντόπιοι Μακεδόνες της Καρατζόβας (Γεώργιος Ν. Κόϊος, Ιατρός)

[/ Πεμπτουσία](#)

Κόλιντα Μπάμπου

Μέσα στα έθιμα που συνάρπαζαν την παιδική μας ζωή ήταν η γιορτή της Κόλιντας^[1]. Το γεγονός, η γιορτή μας, το πανηγύρι μας γινόταν «εξ όρθρου βαθέος» την ημέρα της παραμονής των Χριστουγέννων. Στις 3 με 4 η ώρα το πρωί ξεκινούσε το άναμμα της φωτιάς. Η φωτιά ήταν μεγάλη. Καίγαμε κέδρα και χαιρόμασταν όταν οι φλόγες ανέβαιναν πάνω από τα τέσσερα μέτρα. Το έθιμο χάνεται στον χρόνο αλλά εκείνο που γνωρίζω από το παππού μου, που είχε γεννηθεί το 1892, το κρατούσαν και αυτοί και οι δικοί τους παππούδες και επί τουρκοκρατίας. Σημαντικό είναι ότι το κρατούσαμε ακόμη.

Μέχρι να φτάσουμε όμως στο άναμμα της φωτιάς μεσολαβούσε αρκετό διάστημα έντονης προετοιμασίας. Πρωταγωνιστές ήταν οι μικροί μαθητές από την ηλικία των οκτώ ετών και πάνω. Τότε είχαμε συμμαθητές ηλικίας και πάνω από δεκαπέντε ετών λόγω της δραματικής δεκαετίας 1940-1950. Να σημειώσω ότι στο χωριό μας είχαμε τέσσερες εστίες με φωτιές. Στο Άνω Γαρέφι είχαμε τρεις εστίες και στο Κάτω Γαρέφι μία. Στο άνω Γαρέφι, που είναι και μεγαλύτερο, οι τρεις εστίες οφείλονταν στο νοητό μοίρασμα του χωριού σε τρεις μαχαλάδες (γειτονιές). Οι μικροί εργάτες-μαθητές κάθε γειτονιάς αισθάνονταν και ήταν υπεύθυνοι της συγκέντρωσης όσο το δυνατόν περισσότερων σε αριθμό και μεγάλων στο μέγεθος κέδρων.

Το χωριό μας βρίσκεται στους πρόποδες του βουνού Βόρας (Καΐμακτσαλάν) και στις πλαγιές γύρω από το χωριό υπήρχαν πάρα πολλά κέδρα. Αυτά αποτελούσαν την πηγή του καυσίμου μας. Από τις αρχές του Οκτώβρη και μέχρι την παραμονή της παραμονής, ομάδες μαθητών από τις τέσσερες ζώνες του χωριού, ξεκινούσαν όποτε είχαν ελεύθερο χρόνο, οργανωμένοι και εφοδιασμένοι με μικρά τσεκούρια και κλαδοκόφτες, ορμούσαν στην κοπή κέδρων. Οι κέδροι στην περιοχή μας είναι ποικιλία θάμνων (δεν είναι ψιλοί όπως οι κέδροι του Λιβάνου) με μακρόστενα, σκληρά και σουβλερά φύλλα. Όταν το κόβεις τον κορμό εκκρίνει ουσία σαν ρετσίνι που μυρίζει ωραία. Ο καρπός του είναι κόκκινες, μικρές μπαλίτσες που τις τρώνε οι λαγοί και οι κότσυφες, οι οποίοι χρησιμοποιούν τους κέδρους κάνοντας φωλιές ή για να προφυλάσσονται. Τα κομμένα κέδρα τα αρμαθιάζαμε σε μακριά σύρματα 4-7 μέτρων, ανάλογα με την δύναμη του μεταφορέα μαθητή και τα συγκεντρώναμε στο υπόστεγο κάποιου σπιτιού του μαχαλά. Ήταν τέσσερα τα σημεία συγκέντρωσης, ένα για κάθε μαχαλά. Προσπαθούσαμε να είναι κάπως δυσπρόσιτο και όσο το δυνατόν καλά κρυμμένο από τους επιτήδειους του αντίπαλου μαχαλά. Πολλοί προσπαθούσαν να κλέψουν τα κέδρα της άλλης γειτονιάς για να μεγαλώσουν την δική τους φλόγα. Πολλές φορές γίνονταν συμπλοκές αναμεταξύ

μας στις επιδρομές αυτές. Γι' αυτό κάποιος από εμάς οριζόταν φύλακας στο διάστημα της συλλογής των κέδρων.

Ήταν μεγάλη ταλαιπωρία και κούραση η κοπή και μεταφορά των κέδρων. Το πείσμα όμως και το όνειρο της φωτιάς νικούσε της δυσκολίες. Συνέβαιναν και τραυματισμοί είτε στο κόψιμο είτε στην μεταφορά τους. Οι θάμνοι φαίνεται ότι ήξεραν τι τους περιμένει και μας εκδικούνταν με τα σουβλερά φύλλα τους που στην πραγματικότητα ήταν αγκάθια. Όμως τίποτε δεν μας πτούσε. Ούτε οι τιμωρίες των γονιών, ούτε η αυστηρότητα των δασκάλων, ούτε η εκδίκηση των κέδρων. Ούτε τα μυρμήγκια δεν είχαν τέτοια προσήλωση.

- Η δική μας φωτιά, η φωτιά του μαχαλά μας έπρεπε να είναι η μεγαλύτερη.

Αυτός ήταν ο στόχος όλων. Αυτό όμως θα το πετυχαίναμε με την ποσότητα των κέδρων και αυτό εξαρτιόταν από τον κόπο μας.

Ο χώρος που ανάβαμε τις φωτιές ήταν συγκεκριμένος για κάθε περιοχή και ήταν ασφαλισμένος για τον κίνδυνο πυρκαγιάς. Ήταν μακριά από σπίτια και από δένδρα ή εύφλεκτα υλικά. Πιο ορατός και γενικά καλύτερος ήταν της ανατολικής περιοχής. Ακόμη και το ύψος της φωτιάς κατά κανόνα μεγαλύτερος ήταν εδώ. Είχαν πιο καλούς εργάτες. Είχαν τον Γαβρίλη τον Γκιώση που κατάφερνε και έφερνε μεγαλύτερα κέδρα. Ίσως ήξερε κάποια περιοχή με καλά κέδρα. '

Όταν έφθανε η παραμονή, στις 3-4 η ώρα το πρωί ξεκινούσε το όνειρο, το πανηγύρι για μας. Συγκεντρώναμε τα κέδρα στο σημείο που θα ανάβαμε την φωτιά, και βάζαμε μπρος, ξεφωνίζοντας και το «κόλιντα μπάμπου, κόλιντα». Όλοι οι μικροί μπόμπιρες, που με μεγάλο μεράκι έβαζαν τον κόπο για την συλλογή των

κέδρων ζούσαν γι' αυτήν την εκδήλωση. Να απολαύσουν την φωτιά, να επαναλαμβάνουν την «κόλιντα μπάμπου, κόλιντα», τα κάλαντά μας, να πληροφορήσουν τους μεγάλους ότι έφτασαν τα Χριστούγεννα και να φέρουν οι κυράδες στην ομήγυρη τα δώρα της. Τα δώρα ήταν μικρά ζυμωτά φρεσκοψημμένα ψωμάκια, γνωστά ως κολιντάσκες, μπακλαβάδες, διάφορα άλλα γλυκίσματα ή όποια ευχαρίστηση είχαν να προσφέρουν.

Με το διάβα της ώρας κατέφθαναν και οι μεγαλύτεροι στην ηλικία άνδρες και ζεσταίνονταν απολαμβάνοντας μαζί με τα παιδιά τα προσφερόμενα από τις γυναίκες δώρα. Όταν πήγαινε να ελαττωθεί η ένταση της φωτιάς, οι πρωταγωνιστές της βραδιάς μπόμπιρες, για τότε έφερναν καινούργια καύσιμα υλικά, τα κέδρα, ούτε που το έπαιρναν χαμπάρι οι μεγάλοι. Και τα μάτια τους ήταν δεκατέσσερα μην τυχόν «ποντίκια» άλλης περιοχής κλέψουν τα κέδρα τους. Αυτό ίσχυε για κάθε ομάδα. Και δός του να τροφοδοτούν την φωτιά να δυναμώσει, να ψηλώσει, και όσο ανέβαινε η φωτιά, δυνάμωνε η ένταση της φωνής «κόλιντα μπάμπου, κόλινταα», και έπαιρνε η φωτιά τις φωνές και τις έστελνε ψηλά και μαζί ανέβαζαν στον ουρανό την χαρά μας, τα παιδικά όνειρά μας και πρόσφεραν ανείπωτη ευτυχία. Τα πρόσωπά μας κατακόκκινα από την προσπάθεια και την ζέστη της φωτιάς πρόδιδαν τα συναισθήματά μας. Αν δεν τα ζήσει κάποιος με καρδιακή συμμετοχή δεν μπορεί να καταλάβει τι προσφέρει το έθιμο αυτό. Οι μεγάλοι που συμμετείχαν στην φωτιά ξαναζούσαν τα όμορφα και ξένοιαστα

παιδικά τους χρόνια και χαίρονταν καθώς έβλεπαν τα παιδιά τους ή τα εγγόνια τους να συνεχίζουν αυτό που είχαν κρατήσει και αυτοί από τους δικούς τους προγόνους και συμπληρωνόταν με αυτό τον τρόπο το πλέξιμο της αλυσίδας της συνέχειας.

Έφθανε το πρωί, τελείωναν σχεδόν τα κέδρα (λέω σχεδόν γιατί κάθε ομάδα κρατούσε λίγους θάμνους για την παραμονή της πρωτοχρονιάς, την «σούρουβα μπάμπου» που θα περιγράψουμε στην συνέχεια), τελείωναν και οι νοικοκυρές τα κεράσματα, έσβηνε η φωτιά και πήγαιναν όλοι για ξεκούραση. Όλοι ετοιμάζονταν για την υποδοχή των Χριστουγέννων στην εκκλησία, «λίαν πρωί», την άλλη μέρα.

ΣΟΥΡΟΥΒΑ ΜΠΑΜΠΟΥ

.....Και έφθανε η παραμονή της πρωτοχρονιάς, η οποία συμπλήρωνε την χαρά μας. Στην Κόλιντα μπάμπου μας έφεραν τα κεράσματα από το σπίτι οι νοικοκυρές στην συγκέντρωση στις φωτιές. Στην Σούρουβα το μήνυμα της έναρξης του καινούργιου χρόνου το μεταφέραμε στα σπίτια. Για το μήνυμα αυτό μας έδινε διάφορα δώρα. Το πιο περιζήτητο και τυπικό κατά κάποιο τρόπο δώρο ήταν κομμάτι λουκάνικου ή γουρουνόλιπας, από τα πρόσφατα, την προπαραμονή των Χριστουγέννων, σφαγμένα γουρούνια. Αλλά προσφέρονταν και φρούτα (μήλα, πορτοκάλια, μανταρίνια, καρύδια, κάστανα, ξυλοκέρατα), καραμέλες, γλυκά, ό,τι

προαιρούνταν οι σπιτονοικοκύρηδες.

Στις 2.30 με 3 η ώρα το πρωί άρχιζε η συγκέντρωση των παιδιών του χωριού σε ένα κεντρικό σημείο όπου ανάβαμε φωτιά με τα κέδρα που κρατούσαμε από την Κόλιντα. Όταν συγκεντρώνονταν τα παιδιά ξεκινούσαμε όλοι μαζί επίσκεψη σε όλα τα σπίτια. Ο καθένας φορούσε στον ώμο του ένα υφαντό ταγάρι για να συγκεντρώνει τα πεσκέσια. Αρχίζαμε από την ανατολική πλευρά του χωριού και συνήθως οι μεγαλύτεροι, και κατά κανόνα δυνατότεροι και ταχύτεροι, έδιναν και τον ρυθμό της πορείας. Όλες οι νοικοκυρές ήταν ξύπνιες και έτοιμες με τα δώρα τους. Τα σκυλιά ξαγρυπνούσαν και μας γάβγιζαν, αλλά το έπαιρναν τελικά και αυτά απόφαση ότι το έθιμο έπρεπε να γίνει. Στην πορεία συνεχώς φωνάζαμε δυνατά το:

« σούρουβα μπάμπου σούρουβαα».

Συμπληρώναμε με το:

Ό,τι έχεις στο ντουλάπι

να μου βάλεις στο ταγάρι

και να παω στη συντροφιά μου

μη με φάει το σκυλί σου.

Όσα σπίτια τάζαν γουρούνι για τα Χριστούγεννα μας φιλοδωρούσαν με ένα κομμάτι μικρό γουρουνόλιπα ή ένα κομμάτι λουκάνικο. Εμείς φωνάζαμε, -εμένα λουκάνικο, εμένα λουκάνικο.

Τα λουκάνικα τα δίναν συνήθως στα ανίψια, τα εγγόνια, και γενικά πολύ γνωστά άτομα. Στο χωριό βέβαια γνωριζόμασταν σχεδόν όλοι με τα μικρά μας ονόματα. όμως τα λουκάνικα ήταν για τα πιο στενά γνωστά πρόσωπα. Τα λουκάνικα και το λίπος τα αρμαθιάζαμε σε ένα σύρμα σαν σούβλα. Τα υπόλοιπα στεγνά δώρα, φρούτα καραμέλες ή γλυκά τα βάζαμε στο ταγάρι ανακατεμένα και τα ξεχωρίζαμε μετά στο σπίτι. Όταν μερικές κυράδες μας κερνούσαν μπακλαβά, το τρώγαμε επιτόπου. Το είχαμε ανάγκη ένεκα του κρύου και της κούρασης. Δεν αφήναμε κανένα σπίτι ανεπίσκεπτο. Το θεωρούμε στο χωριό μας σαν ευλογία. Τις πρωινές ώρες, σχεδόν με την ανατολή του ήλιου, ξεθεωμένοι από την κούραση, το κρύο και τα ξεφωνητά τελειώναμε την «σούρουβα μπάπου». Μόλις φθάναμε στο σπίτι κάμναμε απολογισμό των δώρων. Μεγαλύτερη επιτυχία θεωρούσαμε τον αριθμό των λουκάνικων που συγκεντρώναμε. Όσο μεγαλύτερος ο αριθμός τους, τόσο πιο πετυχημένη ήταν η Σούρουβα.

Είχαμε μεταφέρει το μήνυμα της καινούργιας χρονιάς σε κάθε σπίτι, τους ευχηθήκαμε, μας δόσαν αντίδωρο την αγάπη τους και το φιλοδώρημα και τελείωναν και τα κάλαντα του νέου έτους. Κρατούσαμε τις αναμνήσεις μας από τις δραστηριότητες, κάναμε κριτικές των ενεργειών μας, μελετούσαμε βελτιώσεις των επιχειρήσεών μας, και ....μεγαλώναμε.

[1] Κόλιντα: Η επικρατέστερη και μάλλον ορθότερη εκδοχή προέλευσης της λέξης

είναι ότι πρόκειται για γλωσσική παραφθορά της λέξης «Κάλαντα», την οποία αλλού την βρίσκουμε ως Κόλιαντα και στους Ντόπιους Μακεδόνες ως Κόλιντα. Μία άλλη εκδοχή, η οποία μάλλον δεν ισχύει αλλά ωστόσο συζητιέται, είναι από το ρήμα της τοπικής διαλέκτου «κόλαμ» που θα πει «σφάζω», συνδέοντας έτσι την Κόλιντα με τα σφάγια των χοίρων τα οποία στην Ελληνική Επαρχία γινόντουσαν παραμονή των Χριστουγέννων.